

Remissvar

Datum 2024-01-31

Diarienummer 2023–95

Remissvar avseende Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59)

Myndigheten för kulturanalys (Kulturanalys) har beretts möjligheten att lämna synpunkter på *Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation* (SOU 2023:59) och *Statlig forskningsfinansiering: Underlagsrapporter* (SOU 2023:19). Kulturanalys avstår från att lämna synpunkter på SOU 2023:19, medan myndighetens synpunkter på SOU 2023:59 redovisas nedan.

Myndigheten för kulturanalys har i uppdrag att analysera och utvärdera effekterna av den genomförda kulturpolitiken i relation till de nationella kulturpolitiska målen. Kulturanalys ska enligt sin instruktion bland annat ”följa forskningen inom kulturområdet, såväl nationellt som internationellt”, samt ”främja utvecklingen av utvärderings- och analysmetoder inom sitt verksamhetsområde” (SFS 2011:124). Kulturanalys genomför således utredningar med vetenskapliga metoder och med utgångspunkt och stöd i akademisk forskning, men myndigheten bedriver inte egen forskning. Här anlitar istället myndigheten externa forskare, för vilket Kulturanalys får avsätta högst 2 350 000 kronor av förvaltningsanslaget per år. Myndigheten har här att förhålla sig till akademisk forskning huvudsakligen inom samhällsvetenskaperna men även inom humaniora. Kulturanalys är sammanfattningsvis ett exempel på den typ av myndighet som i betänkandet SOU 2023:59 (s. 97) engagerar forskare för att genomföra vissa delar av kärnverksamheten i form av forskningsuppdrag, men utan att utlysa externa medel i konkurrens och utan att bedriva egen forskning inom myndighetens ram. Det är mot bakgrund av dessa utgångspunkter som Kulturanalys vill lämna synpunkter på betänkandets förslag om en ny Myndighet för strategisk forskning.

6.4.2 Uppdrag

Kulturanalys förstår behovet av förtydligande och renodling av olika roller och uppdrag inom den statliga forskningsfinansieringen då dagens system kan upplevas som komplext och svåröverblickbart. Att i större utsträckning utgå från en funktionslogik snarare än en sektorslogik kan därför te sig som ett rimligt förslag,

då en övergripande struktur för statlig forskningsfinansiering knappast kan tillgodose alla de specifika kunskapsbehov som uppstår i dagens komplexa svenska samhälle, utan behöver prioritera just övergripande och gemensamma vetenskapliga respektive samhällliga problem.

Med detta sagt identifierar Kulturanalys en risk för att mindre forskningsområden, såsom exempelvis forskning om kulturpolitik, i ännu större utsträckning än idag osynliggörs till förmån för de områden som redan har en hög grad av synlighet och som också erhåller merparten av den statliga forskningsfinansieringen. Att den föreslagna Myndigheten för strategisk forskning ska kunna tillgodose behov även inom mindre kunskapsområden blir avgörande utifrån uppdraget att ”säkra kunskap, innovationsförmåga och kompetens inom områden av central vikt för näringsliv, offentlig sektor och civilsamhälle” (s. 311), men också för myndighetens legitimitet gentemot sakmyndigheter, forskningssamhälle och allmänheten.

För att ytterligare motverka risken för att mindre forskningsområden, särskilt inom humaniora, marginaliseras är det viktigt att de myndigheter som besitter högst kompetens om kunskapsbehoven inom ett specifikt sakområde fortsatt har möjlighet att också själva finansiera forsknings- och utvecklingsverksamhet som direkt kan möta behoven inom det egna sakområdet. Kulturanalys ser därför mycket positivt på utredningens förslag (s. 318) om att de forsknings- och utvecklingsanslag som förvaltas av myndigheter som inte bedriver egen forskning eller utlyser medel i konkurrens inte bör överföras till den föreslagna Myndigheten för strategisk forskning.

6.4.2 Styrning och organisation

Kulturanalys har inga synpunkter på utredningens förslag om att Myndigheten för strategisk forskning ska vara en styrelsemyndighet där styrelsen utses av regeringen och myndigheten har inte heller några synpunkter på styrelsens sammansättning. Dock ställer sig Kulturanalys tveksam till förslaget att helt överlåta myndighetens övriga organisation åt myndighetsledningen att besluta om. Ett av de sju kriterier eller ”riktningsmål” som utredningen uppställer för svensk forsknings- och innovationsfinansiering är att den ska värna den fria forskningen (s. 200). Av utredningens förslag framstår det som att det endast är Vetenskapsmyndigheten som i den nya föreslagna strukturen kommer att ha reella möjligheter att värna detta mål genom hur myndigheten föreslås styras och organiseras.

Även om den föreslagna Myndigheten för strategisk forskning ska utgå från samhällets behov snarare än vetenskapssamhällets, bedömer Kulturanalys att det skulle gynna kvaliteten i forsknings- och innovationsfinansieringen (och därmed i den verksamhet som faktiskt erhåller medel) om även denna myndighet i större

utsträckning överlät beslut åt bedömaregrupper som inte bara representerar ledningsfunktioner i offentlig sektor, näringsliv och det civila samhället, utan även representanter för forskningen. Annars uppstår en risk för att finansieringen prioriterar kortsiktig och politiskt motiverad forskning snarare än forskning som kan bidra till att lösa övergripande och långsiktiga samhällsproblem. I övrigt skulle sammansättningen och uppgiften för bedömaregrupperna likna det som föreslås för det utredningen benämner som ”portföljgrupper” (s. 311ff.), där det i syfte att tillgodose behoven även inom mindre samhällsområden är viktigt att dessa grupper representerar ett brett urval av olika samhällsområden.

Mot bakgrund av att utredningen föreslår att samtliga tre statliga myndigheter för forsknings- och innovationsfinansiering lokaliseras till Stockholm, är det därtill avgörande att den föreslagna Myndigheten för strategisk forskning upprättar någon form av regional funktion som gör det möjligt att kontinuerligt genomföra behovsinventeringar över hela landet. Att skapa förutsättningar för kunskap, innovationsförmåga och kompetens över hela landet är ett exempel på den typ av övergripande samhällsproblem som den föreslagna Myndigheten för strategisk forskning behöver adressera och då behöver insikten om hur problemställningar varierar över landet vara mycket god.

Beslut i detta ärende har fattats av Myndighetschef Mats Granér.
Utredare Jenny Johannisson har varit föredragande.

Mats Granér
Myndighetschef

Jenny Johannisson
Utredare